

Factsheet voor gemeenten

Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

De Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling (hierna: Wet verplichte meldcode) verplicht organisaties en zelfstandige beroepskrachten¹ om een meldcode vast te stellen en het gebruik daarvan te bevorderen. Een meldcode bestaat onder andere uit een stappenplan voor professionals bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling. De stappen leiden de professionals door het proces waarin zij tot het besluit komen om al dan niet een melding te doen bij Veilig Thuis en tot het inzetten van noodzakelijke hulp. Doel van de wet is niet zozeer om te komen tot zoveel mogelijk meldingen, maar om professionals te ondersteunen in een tijdige en effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Organisaties stellen zelf een eigen meldcode vast

Organisaties dienen zelf een eigen meldcode op te stellen. De AMvB Verplichte meldcode noemt de minimumeisen waaraan een meldcode moet voldoen. Deze AMvB is tegelijk met de Wet verplichte meldcode in werking getreden vanaf juli 2013. In het Basismodel meldcode is een voorbeeld gegeven van een meldcode.

Op 23 juni 2017 is het Besluit houdende wijziging van het Besluit verplichte meldcode vastgesteld. Dit wijzigingsbesluit verplicht dat een meldcode een afwegingskader bevat op basis waarvan de professionals het risico op en de aard en ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling wegen en dat hen in staat stelt te beoordelen of er sprake is van een vermoeden van dusdanig ernstig huiselijk geweld of kindermishandeling, dat een melding is aangewezen. De afweging op basis van het afwegingskader leidt tot de beslissing om te melden. Verder moet de professional besluiten over het inzetten van de noodzakelijke hulp. Aan beroepsorganisaties wordt gevraagd om een afwegingskader op te stellen die toegevoegd wordt aan de bestaande, door organisaties zelf opgestelde meldcodes. In het Basismodel afwegingskader in de meldcode is een voorbeeld gegeven van een afwegingskader.

Belang van de wet voor gemeenten

De Wet verplichte meldcode is op twee manieren van belang voor gemeenten. Zij moeten voor sommige ambtenaren zelf een meldcode opstellen en gemeenten moeten toezicht houden op de naleving van de wet.

1. Voor welke ambtenaren moet de gemeente een meldcode vaststellen?

De Wet verplichte meldcode geldt binnen de gemeentelijke organisatie voor de medewerkers die betrokken zijn bij de uitvoering van de Leerplichtwet 1969. Voor deze medewerkers moet het gemeentebestuur een meldcode opstellen die voldoet aan de wettelijke eisen. Daarnaast is het gemeentebestuur verplicht de kennis over en het gebruik van de meldcode bij deze medewerkers te bevorderen.

NB: De gemeente kan de meldcode ook van toepassing verklaren voor andere medewerkers van de gemeente die niet onder de wettelijke verplichting vallen. Te denken valt dan aan medewerkers met meer dan vluchtige contacten met burgers, zoals de medewerkers van het Wmo-loket, of van de dienst Werk en Inkomen.

2. Voor welke ambtenaren moet de gemeente zorg dragen dat er een meldcode wordt vastgesteld?

De Wet verplichte meldcode geldt binnen de gemeentelijke organisatie voor de medewerkers die betrokken zijn bij de uitvoering van de Wet publieke gezondheid (Wgp). Voor deze medewerkers moet het college van burgemeester en wethouders er voor zorg dragen dat de GGD voor haar medewerkers een meldcode opstelt die voldoet aan de wettelijke eisen. Daarnaast is het college van burgemeester en wethouders verplicht zorg te dragen dat de GGD kennis over het gebruik van de meldcode bevordert.

3. De gemeente als toezichthouder

De Wet verplichte meldcode geldt binnen de gemeentelijke organisatie voor de medewerkers die betrokken zijn bij de uitvoering van de Wet publieke gezondheid (Wgp). Voor deze medewerkers moet het college van burgemeester en wethouders er voor zorg dragen dat de GGD voor haar medewerkers een meldcode opstelt die voldoet aan de wettelijke eisen. Daarnaast is het college van burgemeester en wethouders verplicht zorg te dragen dat de GGD kennis over het gebruik van de meldcode bevordert.

NB:

- Op grond van de wet (artikel 6.1 Wmo 2015 en artikel 1:61 Wet kinderopvang) zijn gemeenten verplicht toezicht te houden op de naleving van de bepalingen in de Wmo 2015 en in die van de Wet kinderopvang, waaronder ook de bepalingen over de verplichte meldcode.
- Is een organisatie in meer gemeenten actief, dan maken de betrokken gemeenten afspraken over de afstemming van hun toezichtstaken.

Waar het toezicht zich op richt

Het toezicht van de gemeente is gericht op de volgende drie vragen:

- Is er binnen de organisatie een meldcode beschikbaar?
- Voldoet deze meldcode aan de minimum eisen van de Wet verplichte meldcode en het Besluit verplichte meldcode?
- Wat doet de organisatie concreet om de kennis over en het gebruik van de meldcode bij de medewerkers te bevorderen, bijvoorbeeld door voorlichting, scholing en training?

In de sectoren: onderwijs (inclusief leerplicht), kinderopvang, (jeugd en geestelijke) gezondheidszorg, jeugdhulp, maatschappelijke ondersteuning, justitie en het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers. Daarnaast vallen zelfstandige beroepskrachten onder de Wet op de Beroepen in de individuele gezondheidszorg eveneens onder de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.

Inrichten van het toezicht

Het uitoefenen van toezicht begint met het geven van voorlichting en advies over de Wet verplichte meldcode. De gemeente kan de naleving van de Wet verplichte meldcode stimuleren door te wijzen op het *Basismodel Meldcode*. Daarnaast is het voor organisaties van belang dat ze het tijdpad van het gemeentelijk toezicht kennen. Zo is voor de organisaties duidelijk wanneer de gemeente de naleving van de wet gaat controleren en hoe die controle eruit zal zien.

De gemeente is vrij in de manier waarop dat toezicht wordt vormgegeven. Een eerste vorm van toezicht kan bijvoorbeeld bestaan uit het uitzetten van een vragenlijst bij de organisaties om te achterhalen of ze over een adequate meldcode beschikken. Ook kan de gemeente de tekst van de meldcodes opvragen om deze te toetsen aan de wettelijke eisen. Op de wat langere termijn zal het toezicht zich ook moeten richten op de manier waarop de organisaties de kennis en het gebruik van de meldcode bij hun medewerkers bevorderen. Aandachtspunten daarbij zijn de structurele inbedding van training en scholing en de wijze waarop de meldcode onder de aandacht wordt gebracht bij nieuwe medewerkers.

Toezicht opdragen aan de GGD

Het toezicht op de kinderopvang namens de gemeente wordt uitgeoefend door de GGD¹. Daarnaast kan de gemeente overwegen om het toezicht op de naleving van de Wet verplichte meldcode eveneens op te dragen aan de GGD. Zo kan worden voorkomen dat de kinderopvang te maken krijgt met twee verschillende toezichthouders.

Bevoegdheden bij het uitoefenen van toezicht

Voor het uitoefenen van het toezicht biedt de Algemene wet bestuursrecht (Awb) de gemeente de bevoegdheid om informatie op te vragen en zo nodig op te eisen bij de instellingen. Zo kan de gemeente controleren of de instelling beschikt over een meldcode en of deze voldoet aan de wettelijke eisen. Ook kan de gemeente door informatie op te vragen inzicht krijgen in wat een organisatie feitelijk doet om de meldcode bij de medewerkers bekend te maken en te bevorderen dat zij de meldcode gebruiken.

Handhavingsinstrumenten

Gemeenten die vaststellen dat een organisatie niet aan de Wet verplichte meldcode voldoet, kunnen (op grond van de Awb) *een last onder dwangsom* opleggen. Dit betekent dat de gemeente de organisatie verplicht om alsnog aan de wet te voldoen. Zo kan de last bijvoorbeeld bestaan uit de plicht om de tekst van de meldcode aan te passen aan de wettelijke eisen en/of om een actieplan op te stellen voor interne voorlichting en training. Voldoet de organisatie niet aan deze 'last' dan verbeurt de organisatie de in de beschikking genoemde dwangsom. Vanzelfsprekend is een last onder dwangsom voor de gemeente een laatste middel. Eerst zal de gemeente onderzoeken of andere middelen zoals voorlichten, adviseren en aansporen niet tot voldoende resultaat leiden. De last onder dwangsom behoort van tevoren te worden aangekondigd zodat de organisatie nog een laatste kans krijgt om aan de verplichtingen te voldoen zonder last onder dwangsom.

Meldcode als subsidievoorwaarde?

Het opnemen van de meldcode als voorwaarde in een subsidiebeschikking, is alleen mogelijk als de meldcode kan worden gezien als een wijze waarop of een middel waarmee het doel van de subsidie wordt bereikt. Aangezien de meldcode is gericht op kwaliteit van dienstverlening is het wellicht mogelijk om deze in de subsidievoorwaarden op te nemen en als laatste middel een deel van de subsidie in te trekken als de organisatie zich niet aan deze subsidievoorwaarde houdt. Jurisprudentie zal moeten uitwijzen of rechters hiermee akkoord gaan.²

¹ De wet Toezicht op de Kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen bepaalt dat organisaties een meldcode vaststellen en dat het toezicht op naleving van de wet door het college zal worden opgedragen aan de GGD. Tevens bevat deze wet bepalingen omtrent handhaving.

² In 2011 vernietigde de rechtbank Rotterdam een subsidiebeschikking van de gemeente Rotterdam waarin het gebruik van de Rotterdamse meldcode verplicht werd gesteld, omdat de door de gemeente opgelegde verplichting geen verband hield met de wijze waarop of de middelen waarmee het doel van de subsidie werd verwezenlijkt (LJN BQ6861). Deze uitspraak is gedaan vóór de invoering van de Wet verplichte meldcode.

Dit is een uitgave van

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Bezoekadres

Parnassusplein 5 | 2511 vx Den Haag

Postadres

Postbus 20350 | 2500 EJ Den Haag

Telefoon 070 340 79 11

Telefax 070 340 78 34

www.rijksoverheid.nl

juli 2018